

Herstel van de populatie Purperslakken *Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) in de Westerscheldemonding

Marco Faasse

Come-back of the Dog whelk *Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) in the mouth of the river Westerschelde

Summary. Although most populations of the dog whelk (*Nucella lapillus*) in The Netherlands recovered after the ban on TBT in anti-fouling paints, until now this was not observed in the mouth of the river Westerschelde. In this area TBT was produced and there is heavy traffic of ocean-going vessels. This is the first record of a reproducing population near Vlissingen since the 1970s.

Inleiding

Omstreeks 1980 zette een sterke afname van de populaties van de Purperslak *Nucella lapillus* (Linnaeus, 1758) in Nederland in. De oorzaak is bekend: een verstoorde voortplanting door tributyltin (TBT) uit aangroei-werende verven, omstreeks 1970 in gebruik gekomen. In 1990 werd het gebruik van TBT, voor bootjes tot 25 meter lang, verboden. In 1997 was een beginnend herstel van diverse Nederlandse purperslakpopulaties zichtbaar (Gmelig Meyling et al., 2006; 2007). In 2008 werd alle gebruik van TBT in aangroei-werende verven verboden. Het herstel van de meeste Purperslakpopulaties in Nederland zette door (de Bruyne et al., 2013).

De Purperslak in het Westerscheldegebied

Het gebied ten westen van de lijn Vlissingen-Breskens wordt in literatuur over Purperslakken doorgaans tot het Noordzeegebied gerekend (van Moorsel, 1996, Gmelig Meyling et al., 2006). In dit gebied zijn Zoutelande en Westkapelle plaatsen waar de Purperslak zich gedurende het hoogtepunt van de TBT-vervuiling relatief goed kon handhaven. Van de kust ten westen van Breskens (Nieuwvliet en Cadzand) zijn alleen waarnemingen bekend van voor 1937 (van Regteren Altena, 1937). Kaas & Ten Broek (1942) rekenen Zeeuws-Vlaanderen tot het verspreidingsgebied van de Purperslak, zonder opgave van vindplaatsen.

Tot de Westerscheldemonding worden gerekend de vindplaatsen Breskens, Vlissingen en Ritthem. Er bestaat een vermelding van Ritthem van voor 1937 (van Regteren Altena, 1937) en er zijn waarnemingen gepubliceerd van Vlissingen voor 1991 en Breskens tot en met 1990 (van Moorsel, 1996). Herstel van de Purperslakpopulatie in de Westerscheldemonding is tot op heden nog niet gerapporteerd (de Bruyne et al., 2013). In de Westerscheldemonding was behalve intensieve internationale scheepvaart ook de productie van TBT, in het Sloegebied ten oosten van Vlissingen, een bron van vervuiling.

Op 26 juni en 5 juli 2014 werden bij de Oranjemolen te Vlissingen enkele honderden volwassen Purperslakken waargenomen, samen met enkele honderden eikapsels (fig. 1) en enkele juvenielen. Blijkbaar betreft het een succesvol reproducerende

Fig.1. Purperslak (*Nucella lapillus*), 5 juli 2014, Oranjemolen, Vlissingen. Foto: Marco Faasse.

populatie. Een ruwe schatting van de populatieomvang ter plekke is 1000-10.000 exemplaren. Aangezien geslachtsrijpheid optreedt na twee tot drie jaar (de Bruyne et al., 2013) duidt de aanwezigheid van eikapsels op een populatie die al minstens enige jaren aanwezig is. Direct ten westen van de Buitenhaven van Vlissingen werd de Purperslak op 5 juli 2014 niet aangetroffen. Bij Ritthem werd de Purperslak op 16 juni 2014 niet waargenomen. Bij Breskens is nog geen inventarisatie uitgevoerd.

Vermeldenswaard zijn verder waarnemingen van de Purperslak in augustus en november 2012 te Zeebrugge, na tientallen jaren zonder waarnemingen van deze soort in België (De Blauwe & d'Udekem d'Acoz, 2012).

Discussie

Ook in het buitenland is opvallend snel na het verbod op TBT in aangroei-werende verven beginnend herstel van Purperslakpopulaties waargenomen. Bray et al. (2011) namen dit verschijnsel waar in Zuid-Engeland en vermoeden dat het gefaciliteerd is door kunstmatige harde substraten. Zij suggereren dat de connectiviteit tussen geïsoleerde hardsubstraat habitats groter is dan men zou verwachten en dat door de mens geconstrueerde harde substraten gediend hebben als 'stepping stones'.

Geraadpleegde bronnen:

- BLAUWE, H. DE & C. D'UDEKEM D'ACQZ (2012): Voortplantende populatie van de Purperslak *Nucella lapillus* in België na meer dan 30 jaar afwezigheid (Mollusca, Gastropoda, Muricidae). – *De Strandvlo* 32(4): 127-131.
- BRAY, S., E.C. MCVEAN, A. NELSON, R.J.H. HERBERT, S.J. HAWKINS & M.D. HUDSON (2011): The regional recovery of *Nucella lapillus* populations from marine pollution, facilitated by man-made structures. – *Journal of the Marine Biological Association of the United Kingdom* 92(7): 1585-1594.
- BRUYNE, R.H. DE, S. VAN LEEUWEN, A.W. GMELIG MEYLING & R. DAAN (2013): Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied. – Tirion Natuur, Utrecht & Stichting ANEMOON, Lisse.
- GMELIG MEYLING, A.W., J. WILLEMSSEN & R.H. DE BRUYNE (2006): Verspreiding en trends in Nederland van de Purperslak *Nucella lapillus*. – Rapport nr. 2006-14, Stichting ANEMOON, Lisse.
- GMELIG MEYLING, A.W., H. BORREN & J. WILLEMSSEN (2007): Purperslak (*Nucella lapillus*) Inventarisatie en Monitoringproject Jaarverslag 2007. – Rapport nr. 2007-15, Stichting ANEMOON, Lisse.
- MOORSEL, G.W.N.M. VAN (1996): Ecologisch profiel purperslak (*Nucella lapillus*). – Rapport nr. 96.01, Bureau Waardenburg, Culemborg.
- KAAS, P. & A.N. CH TEN BROEK (1942): Nederlandse zeemollusken. – Wereldbibliotheek, Amsterdam.
- REGTEREN ALTENA, C.O. VAN (1937): Bijdrage tot de kennis der fossiele, subfossiele en recente mollusken die op de Nederlandse stranden aanspoelen, en hunner verspreiding. – Van Sijn & Zonen, Rotterdam.

Adres van de auteur:
marco.faasse@ecoast.nl